

Põhikooli eesti keele lõpueksam 2017
Võti

NB! Lugemisülesannetes hinnatakse vaid vastuste sisulist õigsust, õigekirja hindamisel ei arvestata. Õpilaste vastused ei pea võtmes toodud vastustega sõna-sõnalt kokku langema. Kui õpilane loetleb ülesandes nõutust rohkem põhjusi, nimesid vms, siis hindamisele kuulub õige arv põhjusi, nimesid vms esimesena kirjutatust alustades.

1.1 Loe tekst läbi ja lahenda selle põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik 1.1 ülesande eest saada 18 punkti.

1. Miks on meie esivanematel olnud raske üle Emajõe pääseda?

Meie esivanematel on olnud raske üle Emajõe pääseda, sest jõel on soised ja pehmed kaldad.

Sisult õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti. Õigeks vastuseks piisab ühe omaduse nimetamisest.

2. Mis ühendab omavahel Tartut, Viljandit ja Pärnut? Nimeta kaks seost.

Tartut, Viljandit ja Pärnut seob see, et need on (1) Emajõe veetee äärsed linnad, (2) vanad hansalinnad, (3) nn Ürg-Emajõe lapsed.

Kumbki õige seos annab 1 punkti, vale seos 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

3. Leia tekstist kaks Tartu vana nime.

Tartu kaks vana nime on Tarbatu ja Taarapadu.

Kumbki õige nimi annab 1 punkti, vigane või vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti.

4. Tartu vanust võib määratleda mitut moodi. Kirjuta tabelisse kolm erinevat määratlust Tartu vanuse kohta ja lisa, mille põhjal saab vanust just nii määratleda.

Vanus aastates	Mille põhjal saab määratleda?
1000 aastat / tuhatkond aastat	säilinud kirjalike allikate põhjal / Nestori kroonika põhjal vms määratlus
10 000 aastat	arheoloogia põhjal / Ihaste paleoliitilise asulakoha põhjal vms määratlus
400 miljonit aastat	geoloogia põhjal / Aruküla koobastest Asmussi leitud rüükalade säilmete põhjal vms määratlus

Iga õige vanus ja selle õige määratlusalus annab 1 punkti, poolik või vigane või vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 3 punkti.

5. Nimeta Otto von Kotzebue ja Adam Johann von Krusensterni ümbermaailmareiside üks eesmärk.

Otto von Kotzebue ja Adam Johann von Krusensterni ümbermaailmareiside eesmärk oli täiendada Tartu Ülikooli looduskabineti kogusid.

Õige vastus 2 punkti, vale vastus 0 punkti.

6. Kirjuta iga nime järele, millise teadusalaga teadlane tegeles.

Hermann Asmuss – paleontoloogia/geoloogia

Karl Ernst von Baer – embrüoloogia

Wilhelm Struve – astronoomia

Iga õige teadusala nimetamine annab 1 punkti, vigane või vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 3 punkti.

7. Kes oli eesti rahvaluule kogumise algataja?

Eesti rahvaluule kogumise algataja oli Jakob Hurt / Hurt.

Õige vastus 2 punkti, vigane või vale vastus 0 punkti.

8. Mis teadusharu on muutnud arusaamu rahvaste ja keelte ajaloolistest rännuteedest?

Arusaamu rahvaste ja keelte rännuteedest on muutnud arheogeneetika.

Õige vastus 2 punkti, vale või poolik või vigane vastus 0 punkti.

1.2 Loe tekstid läbi ja lahenda nende põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik 1.2 ülesande eest saada 12 punkti.

1. Nimeta Keskkonnaagentuuri korraldatud 2016. aasta loodusvaatluste kampaania kaks eesmärki.

Loodusvaatluste kampaania eesmärgid olid vaatlusi andmebaasi kirja pannes panustada üheskoos (1) liikide leviku ja (2) leiukohtade paremasse teadmisse ning seeläbi ka nende (3) seisundi hindamisse, (4) täiendada liigiandmeid vms vastus.

Iga õige eesmärk annab 1 punkti, kokku 2 punkti. Vale vastus 0 punkti.

2. Mitu kuud kestis loodusvaatluste kampaania?

Loodusvaatluste kampaania kestis viis kuud.

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

3. Kuidas oli võimalik saada lisateavet loodusvaatluste kampaania kohta, kui võistluses osalejal tekkis küsimusi? Nimeta kolm võimalust. Ole vastates konkreetne ja täpne.

Teavet oli võimalik saada

(1) Keskkonnaagentuuri pressiesindajalt / Kadri Kauksilt tel 5330 3448;

(2) kadri.kauksi@envir.ee;

(3) keskkonnaagentuur.ee/et/uudised/;

(4) lva.eelis.ee või <http://lva.eelis.ee>.

Kolm õiget võimalust annab 2 punkti, kaks õiget 1 punkti, muudel juhtudel 0 punkti. Õigeks vastuseks ei piisa, kui õpilane on vastates üldsõnaline ja nimetanud näiteks vaid internetti, helistamist vms.

4. Miks koguti 2016. aasta loodusvaatlusega andmeid just suitsupäasukese ja rukkilille kohta?

Suitsupäasukese ja rukkilille kohta koguti andmeid Eesti Vabariigi läheneva juubeli / Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva auks/tähistamiseks vms vastus.

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

5. Nimeta kaks võimalust, kuidas saab loodusvaatluste andmeid edastada.

Loodusvaatluste andmeid saab edastada (1) loodusvaatluste äpi / LVA äpi ja (2) loodusvaatluste andmebaasi / lva.eelis.ee kaudu.

Kumbki õige võimalus annab 1 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 2 punkti. Õigeks vastuseks piisab loodusvaatluste äpi ja loodusvaatluste andmebaasi nimetamisest.

6. Kust on võimalik alla laadida LVA äpp? Ole vastates konkreetne ja täpne.

Loodusvaatluste äpi saab alla laadida Google Play'st, Apple Store'ist või Microsoft Store'ist.

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Õigeks vastuseks piisab ühe koha nimetamisest.

7. Nimeta kaks loodusvaatlejate gruppi, kelle hulgast loositi auhindade võitjad. Ole vastates konkreetne ja täpne.

Auhindade loosimisel osales kaks loodusvaatlejate gruppi:

(1) kõik vaatlejad, kes sisestasid vaatlusperioodi jooksul vähemalt kolme kampaanialiigi vaatluse;

(2) kõik uued vaatlejad, kes sisestasid vaatluskampaania perioodil loodusvaatluste andmebaasi oma esimesed viis vaatlust.

Kumbki õige loodusvaatlejate grupp annab 1 punkti, kokku 2 punkti. Vale või ebatäpne vastus 0 punkti. Piisavaks ei saa lugeda vastust, milles nimetatakse vaid kõiki vaatlejaid ja kõiki uusi vaatlejaid, sest neile olid seatud konkreetsed tingimused.

8. Mitu vaatlust registreeriti loodusvaatluste kampaania ajal imetajate kohta kokku?

Imetajate kohta registreeriti kokku 136 vaatlust (harilik siil 95 vaatlust, mäger 40 vaatlust, kaelussiil 1 vaatlus).

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti.

2.1 Loe tekstid läbi ja kirjuta vähemalt 200-sõnaline kirjand teemal „Kuidas on teaduse ja tehnika areng muutnud inimeste elu?“. Kirjandis võid toetuda loetud tekstidele.

Kirjandit hinnatakse hindamisjuhendi järgi, vt eesti keele lõpueksami korraldus- ja hindamisjuhendit. Kokku on võimalik ülesande lahendamise eest saada 40 punkti.

NB! Kirjandis võib õpilane keskenduda nii teadusele ja tehnikale kui ka ainult teadusele või tehnikale. Kirjandit hinnatakse kui terviklikku teksti, hindamisel ei arvestata, kas ja kuivõrd on õpilane kasutanud alustekste.

2.2 Tõmba vigane sõnavorm maha.

Iga õige vastus 0,5 punkti, vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 7 punkti. Vastuses on ära toodud õiged sõnavormid. Kui õpilane on kasutanud vastuste märkimisel mõnd muud moodust, siis ta ei kaota punkte.

1. Pärast gümnaasiumi lõpetamist lähen õppima **psühholoogiat**.
2. Klassikaaslased suhtusid üksteisesse heatahtliku **sõbralikkusega**.
3. Lõunaks pakuti koolisööklas **borši** ja **guljašši**.
4. Istusime **terrassil** ja arutasime oma tulevikuplaane.
5. Jaan eelistab mandariine **apelsinidele**, sest need on tema arvates magusamad.
6. Hakkasin aegsasti **artikli** jaoks **materjali** koguma.
7. Väsinud **teekäija** küsis **puuraiujatelt** kellaaega.
8. Tuntud **arhitekt** rääkis igal võimalusel sõpradele **anekdoote**.
9. Jõime **morssi** kõrgetest klaasidest, mis särasid **kristalselt**.

2.3 Vali sulgudes oleva sõna asemele ülesande lõpust sama tähendusega võõrsõna ja kirjuta see lausesse sobivas vormis.

Iga veatu vastus 1 punkt. Kui lünka kirjutatud sõna on õige, kuid selle vorm on vale või see on kirjutatud vigaselt, siis 0,5 punkti. Muudel juhtudel 0 punkti. Kokku on võimalik saada 8 punkti.

1. Ravim ei olnudki nii (tõhus) **efektiivne**, kui reklaami põhjal oodata võis.
2. Õpetaja peab õpilast hinnates (erapooletuks) **objektiivseks** jääma.
3. Noor poliitik paistis silma (vanameelsete) **konservatiivsete** vaadetega.
4. Esineja (üksluine) **monotoonne** jutt mõjus kuulajatele uinutavalt.
5. Tekst, mida lugesin, oli üsna (algeline) **primitiivne**.
6. Edu saavutamiseks tuleb teha (mõistuspäraseid) **ratsionaalseid** otsuseid.
7. Linnaosa räämas tänavad ei paku just (kaunist) **esteetilis** vaatepilti.
8. Valitsus peaks muretsema (piirkondliku) **regionaalse** arengu pärast.

2.4 Ühenda kaarega tumedalt trükitud sõnad, mis tuleb kirjutada kokku. Kus on vaja, kasuta sidekriipsu.

Iga õige lahendus 0,5 punkti, vale lahendus 0 punkti. Kokku on võimalik saada 10 punkti.

Vesi katab peaaegu **kolm neljandikku** maakera pinnast. Enam kui 97% sellest on kogunenud nelja **tohutu suurde** ookeani: Vaiksesse, Atlandi ja India ookeani ning Põhja-Jäämerre.

Mitte alati pole Maal olnud ookeane. Miljoneid aastaid tagasi oli Maa tulikuum kivist kera, mille pinda katsid **vahetpidamata** purskavad vulkaanid, mis jõudsid välja paisata **hiigelsuure** hulga **mitmesuguseid** gaase, **sealhulgas** ka **imepisikestest** veeosakestest koosnevat gaasi – **veeauru**.

Aegamööda meie **koduplaneet** jahtus, aurust sai vedel vesi, mis sadas tuhandete aastate jooksul **paduvihmana** taevast alla ning täitis **järk-järgult** kõik madalamad kohad ja nõod, moodustades meresid ja ookeane.

Ookeanide all on maakoore õhem ja ebapüsivam, **seepärast** tekib seal palju vulkaane. Ookeanide põhjas on tohutud **veealused** mäed, mis kõrguvad **süvamere** tasandikelt kuni **1000 meetrini**.

Maavärinad ja vulkaanide pursked tekitavad **hiidlaineid** ehk tsunamisid, mis võivad olla kuni **kuuekümnemeetri** kõrgused ja liiguvad kiirusega kuni **kaheksasada** kilomeetrit tunnis.

2.5 Lahenda teksti põhjal ülesanded.

Kokku on võimalik ülesannete eest saada 5 punkti.

1. Selgita väljendi tähendust.

laseb teiste seljas liugu – elab teiste kulul

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Õige, kuid keelelt vigane vastus 0,5 punkti. Kui õpilane kirjutab õige selgituse, kuid kasutab mõnd muud verbivormi, siis ta ei kaota punkte.

2. Kuidas on õige kirjutada seljas kantav korv? Kirjuta kõik õiged kokku- ja lahkukirjutamise variandid.

Õiged variandid on: *seljas kantav korv* ja *seljaskantav korv*.

Kumbki õige vastus 0,5 punkti, keelelt vigane või vale vastus 0 punkti. Kokku on võimalik ülesande eest saada 1 punkt.

3. Millist väljendit sobib kasutada, kui kogu aeg on palju tööd?

Kui kogu aeg on palju tööd, siis sobib kasutada väljendit *kogu aeg sõit seljas*.

Õige vastus 1 punkt, vale vastus 0 punkti. Õige, kuid keelelt vigane vastus 0,5 punkti.

4. Kirjuta ühesõnaline sünonüüm.

Ühesõnaline sünonüüm väljendile *selja peale panema* on *seljatama*.

Õige vastus 1 punkt, keelelt vigane või vale vastus 0 punkti. Kui õpilane kirjutab õige sünonüümi, kuid kasutab mõnd muud vormi, siis ta ei kaota punkte.

5. Kirjuta sõnast selg ainsuse osastav kääne.

Sõnast *selg* ainsuse osastav kääne on *selga*.

Õige vastus 1 punkt, keelelt vigane või vale vastus 0 punkti.